

הלכות תפלה

וברכת כהנים

יש בכללן שתי מצות עשה

אחת לעבוד את ה' בכל יום בתפלה. שנייה לברך כהנים את ישראל בכל יום. וביאור שתי מצות אלו בפרקים אלו.

בספ משנה

אהבת. הלכות תפלה פרק ראשון

בספ משנה

לעצמו תפלה קצרה פעם אחת ביום. א"נ יש כו ציד חכמים לעקור דבר מן המורה כדאימא בפרק האשה רבה (יבמות דף פ"ט.) ומ"ש בכוה להפלה דרבנן מפסיקין היינו לפי שכבר התפלל תפלה אחת ביום הוא או נשאר לו שהות להפלה אחרת או יאמר תפלה קצרה ביותר שהוא חייב מן המורה. ומ"ש ועוד שמי שנאנס וכו' אפשר לומר דלא אמרו ספק התפלל ספק לא התפלל אינו חוזר ומתפלל היינו דוקא כשלא נסתפק לו בכל תפלות היום הוא אצל אם נסתפק לו כן חוזר ומתפלל ואפילו אם נאמר דבנסתפק בכל תפלות היום נמי פטור י"ל דמתפלל תפלה קצרה וכן רב יהודה לא היה מנלי תפלה גמורה ג"פ ביום אצל בכל יום היה מתפלל תפלה קצרה ע"פ הדרך שכבתי ולא הוצרכו להזכיר תפלה קצרה זו בגמרא להיות הדבר פשוט שלא תיעקר מלזה דאורייתא ממקומה. כ"ל ליישב דעת רבינו:

ואין מנין התפלות וכו'. בתוספתא כשם שנמנה תורה קבע לק"ש כן נמנו חכמים קבע לתפלה ומפרש רבינו כשם שנמנה תורה כו' קבע לתפלות היום אלמא שאין מנין התפלות מן המורה ולא משנה התפלה וכו' וי"ג ולא מטובע התפלה וכו' והכל אחד דמשנה הוא מלשון ושנמנה או כמו שכתב הר"ר מנחם שיהא מלשון משנה תורה שמתרגמו פתשגן אורייתא:

ואין לתפלה זמן קבוע וכו'. כלומר אין לתפלה זמן קבוע לומר ביום זה נצטוו להתפלל ביום זה לא נצטוו וכן אין לה שעה קבועה ביום לומר בשעה פלונית נצטוו להתפלל ואם עברה שעה זו עבר זמן התפלה אלא כל השעות כשרות לתפלה וגם זה בכלל מה ששנו בתוספתא כשם שנמנה תורה קבע לק"ש כן נמנו חכמים קבע לתפלה:

ב ולפיכך נשים ועבדים וכו'. משנה פרק מי שמתו (דף כ"ג): נשים ועבדים וקטנים חייבים בתפלה: אלא חיוב מצוה זו כד' וכו'. כלומר כיון שאין מטובע תפלה זו מן המורה א"כ מהייתא לנו להתפלל או עד כמה ליללי ולחיל לכן אמר שיהא אדם מתחנן ומתפלל וכו'. ולמד רבינו כן מדאמרינן בפרק אין עומדין (דף ל"ב.) דרש רבי שמלאי לעולם יסדר אדם שבתו של הקצרה והא"כ ישאל זכרכו שכן מנינו במשה וכו' דכתיב ה' אלהים אחת החילות וכתיב בעצרה נא ואראה וכיון דממנע"ה למדנו כן אלמא מדאורייתא הכי הוא הרי ישנו למ"ש שאין מטובע תפלה זו מן המורה, וכגון מ"ש שאין מנין התפלות מן המורה אמר יש מתפלל וכו':

ג והכל יהיו מתפללים נבחה המקדש וכו'. נ"ל שלמד כן מדאמרינן במשנתו של ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי את ה' אלהיך מירא ואותו תעבוד עבדו בתורתו עבדו במקדשו כלומר להתפלל נכחו וכו' רבינו בכה"מ אשר לו ומ"מ במ"ש בכל מקום שיהיה אפשר לפרש בו שני פירושים או שחוזר למתפללים בין שיהיו בארץ בין שיהיו בחוץ לארץ יתפללו נכח המקדש או שחוזר למקדש בכל מקום שיהא המקדש בין כשיהיה במדבר בין כשיהיה בגלגל או בשילה ובנוצ ובגבעון בין כשנבנה בית עולמים לעולם

ולחם ומים נריך בכל יום אם כן התפלה ג"כ היא בכל יום למה שאתה שואל זרכיך בה: ב ולפיכך נשים ועבדים וכו'. משנה ריש פרק מי שמתו (דף כ"ג): שיהא אדם וכו'. פרק אין עומדין (דף ל"ב) דרש ר' שמלאי לעולם יסדר וכו'. מנא לן מנשה: ואח"כ נותן שבחה. ויש לשאול מנין לו לרבינו שזה מן המורה. ובעל קריית ספר כתב לא התפרש לי היכא וגם בעיני יפלא:

וכן

מגדל עזו

שנמנה תורה קבע לק"ש כן נמנו חכמים זמן לתפלה ופי' ר"מ ו"ל בס"ה שחבר בלשון ערב כלומר שזמני התפלה אינן מן המורה אלא חובת התפלה עצמה היא מן המורה כמו שבארנו למעלה וחכמים סדרו לה זמנים וזהו ענין אמרם תפלות כנגד תמידין הקיום כלומר סדרו זמניהם מומי הקרבן: ב ד ולפיכך נשים ועבדים וכו'. עד שלא הזמין גרמא. פרק היה קורא ופרק מי שמתו (דף כ"א): אלא חיוב מצוה זו וכו' עד כפי הכל וילמדו אותן. פרק אין עומדין (דף ל"ב):

ויכין

פ"א א מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר ועבדתם וכו'. כלומר מדע מנ"ל דהאי ועבדתם היינו תפלה מדכתיב ולעבדו בכל לבבכם אלמא קתם עבודה בלב היא דהיינו תפלה: ובתב הרב בכה"מ אשר לו המנוה ה"ה שזנו לעבדו וכו'. ולשון ספרי ולעבדו זו תפלה וא"מ למה לא כתב רבינו פה נצטוונו מנוה זו ו"ל התפלל וכו' ולעבדו בכל לבבכם שפורש בו לוי התפלה וי"ל משום דלעבדו לאו מנוה היא אלא סיפור דברים אם שמוע תשמעו לאהבה את ה' ולעבדו ונמתי מטר ארלכם וא"מ דאימא מנוה זו מדכתיב אותו תעבוד שהרי מנה במנוה שישת ובו מדבק וי"ל דהיינו אלא דחזא מינייהו נקט וכמ"ש ו"ל בכה"מ וכתב נכפל זה הנוי פעמים א"נ דלינך קראי דולעבדו ודאיתו תעבוד אותו לאזהורי בין לתפלה בין לתלמוד וכמבואר בספרי ובמשנתו של רבי אליעזר בנו של ר"י הגלילי והאי קרא דועבדתם לא מנינו שדרשוהו לתלמוד ולא לשום דבר אחר אית לן לאוקמי שהיא מנוה מיוחדת לתפלה. ומ"ש אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה הכי אמרינן בריש העניית (דף ב' ע"א):

ודע שהרמב"ן ו"ל השיג על רבינו במ"ש שהתפלה היא מנוה מן המורה שכתב ביארו חכמים בגמרא תפלה מדרבנן כמו שאמרו בפ"ג דברכות (דף כ"א ע"א) לענין בעל קרי שקורא ק"ש ומבדק על המזון ואינו מתפלל והעלו הטעם ק"ש וברכת המזון דאורייתא תפלה דרבנן ובגמרא סוכה [ל"ח.] אמרו גבי תפלה דתנא ואם התחילו אין מפסיקין והקשו מלובל דתנן נוטלו על שלחנו אלמא מפסיק והשיבו בדרך תימה מאי קשיא הא דאורייתא הא מדרבנן וכבר ראינו לו ו"ל שכתב שחייב אדם מן המורה וכך כתב בזה המאמר במנוה עשירית שזמני התפלה אינם מן המורה אצל חובת התפלה עצמה היא מן המורה. וגם זה אינו נכון בעיני שבעל קרי מבדק על המזון לאחריו מפני שהוא מן המורה ואינו מתפלל עד שיטבול אפילו עמד כמה ימים בקרי ועוד שמי שנאנס ולא התפלל בשחרית ובמנחה נסתפק אם התפלל לפי דבריו של הרב היה נריך לחזור ולהתפלל והם פסקו לעולם בכל ספק בתפלה שאינו חוזר ומתפלל מפני שהיא מדרבנן ואם אינה מנוה בכל יום מתי מהיה החובה האמת המוטלת עלינו מן המורה שיתפלל זמן אחד בשנה או בכל ימיו פעם אחת אלא ודאי כל ענין התפלה אינו חובה ומה שדרשו בספרי ולעבדו זו תפלה אסמכתא היא. ודעת רבינו שמנחת עשה מן המורה להתפלל בכל יום ממ"ש ועבדתם את ה' ועבודה זו זריכה שמהיה בכל יום שאם אינה בכל יום אולי נבא לומר שהיא פעם אחת בכל ימיו וזה ממה שלא יסבלו הדעת וא"כ ע"כ החיוב הוא להתפלל בכל יום אצל אין מנין התפלות מן המורה אלא בפעם אחת ביום סגי: ואין משנה התפלה הזאת מן התורה. כלומר מטובע התפלה הזאת והוא מלשון וישנמנה אלא באי זה נוסח שידמנן לאדם בו. ומעתה מה שאמרו בעל קרי שאינו מתפלל היינו שאינו מתפלל תפלה זו בנסוח זה שלש פעמים ביום אצל אומר הוא

לחם משנה

פ"א א מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר וכו'. י"ל למה לא התחיל בה"י ק"ש מ"ע לקרות ק"ש כמו שהתחיל כאן בהלכות תפלה וי"ל כדמירך ספר חרדים דמנחת יחוד חייב אדם ליתד בכל רגע ולכן לא חשבה לחת ממ"ע שצמורה לבד. ועוד קשה דמנין לו מאכא דהוי בכל יום. ובעל קריית ספר כתב לתרץ משום דכתיב ועבדתם את ה' ואין עבודה אלא תפלה ובסיפא דקרא אומר וברך את לחמך ואת מיניך

מגדל עזו

פ"א א מצות עשה להתפלל בכל יום בוי' עד מן המורה. בספרי בקרא לכתיב ועבדתם את ה' אלהיכם ולעבדו זו תפלה ועוד כתיב ואותו תעבוד ועוד כתיב ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם ובמשנתו של ר"א בנו של ר' יוסי הגלילי אמרו מניין לעיקר תפלה בכל המנוה מהבא את ה' אלהיך מירא אותו תעבוד עבדו בתורתו עבדו במקדשו כלומר לכת סם להתפלל בו. וכן פי' ר"מ ו"ל בס"ה שחבר בלשון ערב. ויירושלמי דפרק תפלת השחר נמי איתא ולשון התוספתא כשם

